

Етичні та антикорупційні засади розвитку судово-експертної діяльності в Україні

Тетяна Коструб'як

уповноважений з антикорупційної діяльності, Полтавський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр Міністерства внутрішніх справ України, м. Полтава, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-9938-0087>, e-mail: kostrubyakpl@gmail.com

Валентин Рой

заступник директора, Полтавський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр Міністерства внутрішніх справ України, м. Полтава, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-5606-8176>, e-mail: vale.roy120880@gmail.com

Розглянуто етичні й антикорупційні засади судово-експертної діяльності в Україні. Наголошено на важливості незалежності, професійної етики та доброчесності судового експерта як основи довіри до правосуддя.

Ключові слова: судовий експерт; професійна етика; доброчесність; антикорупційні засади.

Ethical and Anti-Corruption Principles of the Development of Forensic Expert Activity in Ukraine

Tetiana Kostrubiak, Valentyn Roi

The theses examine the ethical and anti-corruption principles of forensic activity in Ukraine. Emphasis is placed on the importance of independence, professional ethics, and integrity as the foundation of trust in justice.

Keywords: forensic expert; professional ethics; integrity; anti-corruption principles.

Судово-експертна діяльність є невід'ємною складовою системи правосуддя України, адже результати експертних досліджень часто стають визначальними доказами в кримінальних, цивільних, адміністративних провадженнях. Від об'єктивності та професійної компетентності експертів залежить не лише якість судового розгляду, а й рівень довіри суспільства до правових інституцій.

В умовах реформ у сфері правосуддя й воєнних викликів постає потреба не лише в удосконаленні технічних аспектів судово-експертної діяльності, а й у чіткому нормативному закріпленні етичних і антикорупційних стандартів, що визнача-

ють професійну поведінку судових експертів.

Етика та доброчесність відіграють ключову роль у забезпеченні незалежності та неупередженості висновків експертів. Вони формують стандарти поведінки, які зобов'язують експерта дотримувати принципів законності, об'єктивності та професійної компетентності. Як зазначають науковці, доброчесність передбачає не лише моральну чесність, а й готовність експерта уникати будь-якого зовнішнього тиску, забезпечувати прозорість та відповідально ставитися до користування конфіденційною інформацією під час досліджень [1, с. 251]. Прикладом нормативного

закріплення таких вимог є Правила етичної та доброчесної поведінки працівників Міністерства внутрішніх справ України, затверджені наказом МВС від 09.04.2024 р. № 230, які встановлюють вимоги політичної нейтральності, уникнення конфлікту інтересів, збереження службової інформації та дотримання високих стандартів професійної культури [2].

Зазначені Правила варто розглядати не лише як локальний нормативний документ, що регламентує поведінку окремих категорій працівників, а й як складову нормативної системи, яка інтегрує моральні, організаційні та правові стандарти професійної діяльності. Вони демонструють інституційний підхід до формалізації вимог доброчесності, незалежності, політичної нейтральності та недопущення конфлікту інтересів і водночас відображають загальні принципи професійної культури, релевантні для судових експертів науково-дослідних експертно-криміналістичних центрів МВС України.

Значущість цих Правил виходить за межі відомчого рівня, оскільки вони логічно співвідносяться із положеннями антикорупційного законодавства, яке поширюється на всіх судових експертів незалежно від їхньої інституційної належності. Відповідно до Закону України «Про запобігання корупції» експерти, що надають публічні послуги, прирівнюються до осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, що зумовлює застосування до них правових приписів щодо доброчесності, уникнення конфлікту інтересів та недопущення будь-яких виявів неправо-

мірної вигоди [3]. Отже, у сфері судово-експертної діяльності формується багаторівнева система нормативного регулювання, де внутрішньоорганізаційні етичні норми визначають практичні орієнтири, а законодавчі приписи надають їм обов'язкової юридичної сили. Поєднання моральних принципів і правових заборон створює єдині стандарти професійної поведінки експертів та оптимально збалансовує автономію судово-експертної діяльності з відповідальністю перед державою й суспільством.

Професійна етика судового експерта охоплює не лише дотримання закону, а й внутрішні стандарти професійної честі. До її ключових складових належать об'єктивність, незалежність, повнота дослідження, конфіденційність та персональна відповідальність за висновки [4, с. 125]. Такі вимоги покликані мінімізувати ризики упередженості та запобігати корупційним виявам під час експертної роботи.

В умовах воєнного стану особливої ваги набуває дотримання антикорупційних приписів. У період кризових ситуацій зростає ризик зовнішнього тиску, кадрових проблем і матеріальних обмежень, що може негативно позначатися на незалежності експерта. Установлені Законом України «Про запобігання корупції» заборони та обмеження, зокрема щодо одержання неправомірної вигоди, подарунків, вимога запобігання та врегулювання конфлікту інтересів виконують не лише контрольну, а й виховну функцію, формуючи культуру професійної доброчесності.

На окрему увагу заслуговує проблема відсутності єдиного Кодексу професійної етики судового експерта, який інтегрував би моральні, правові та професійні стандарти поведінки [5, с. 197; 6, с. 12]. Прийняття такого документа забезпечить уніфікацію підходів до визначення етичних вимог, узгодженість із антикорупційним законодавством, практикою Національного агентства з питань запобігання корупції та судовою практикою, а також запровадить чіткі процедури врегулювання конфлікту інтересів і дисциплінарної відповідальності. Це створить прозору модель професійної поведінки та підвищить авторитет судово-експертної діяльності як у професійному середовищі, так і в суспільстві.

Для розвитку професійної культури судових експертів необхідно впроваджувати спеціальні програми навчання та підвищення кваліфікації, що охоплюють етику, антикорупційне законодавство, психологічну підготовку та професійну комунікацію [4, с. 126]. Це сприятиме формуванню стійкої системи професійних цінностей та забезпеченню високої якості професійної діяльності.

Отже, розвиток судово-експертної діяльності в Україні має ґрунтуватися на комплексному підході, який поєднує нормативне закріплення етичних та антикорупційних принципів, створення єдиного професійного кодексу та впровадження освітніх програм, що разом забезпечують підвищення

ефективності правосуддя й утвердження верховенства права.

Перелік джерел посилання

1. Топчій В. В. Визначення та нормативне закріплення якості доброчесності в діяльності експертного забезпечення правосуддя. *Ірпінський юридичний часопис*. 2025. № 1 (18). С. 249—255. DOI: 10.33244/2617-4154-1(18)-2025-249-257 (дата звернення: 18.09.2025).
2. Правила етичної та доброчесної поведінки працівників Міністерства внутрішніх справ України : затв. наказ. МВС України від 09.04.2024 р. № 230 (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0596-24> (дата звернення: 18.09.2025).
3. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> (дата звернення: 18.09.2025).
4. Воробей О., Кирильчук К. Деякі аспекти професійної етики та психології судового експерта. *Криміналістика та судова експертиза: сучасний стан і перспективи розвитку* : мат-ли II Всеукр. наук.-практ. конф. з нагоди 25-річ. Експ. служби МВС України (Київ, 20.06.2025). Київ, 2025. С. 124—127. URL: <https://ndekc.lviv.ua/pdf/16072025.pdf> (дата звернення: 18.09.2025).
5. Недосека О. Актуальні питання становлення поняття «професійна етика судового експерта». *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2020. Вип. 2 (22). С. 193—199. DOI: 10.32353/khrife.2.2020.14 (дата звернення: 18.09.2025).
6. Панькевич В. М., Сплавська О. В. Правова регламентація професійної етики судового експерта. *Криміналістичний вісник*. 2018. № 30 (2). С. 7—14. DOI: 10.37025/1992-4437/2018-30-2-7 (дата звернення: 18.09.2025).